

Traumet som ble hengende – Hvordan tenke når Gud ikke tar bort det vonde?

Frank Vorhaug, pastor i Misjonshuset Kristiansand
Har vært prest i Den norske kirke og misjonær for Norsk Luthersk Misjonssamband i Tanzania
Teolog med praktikum og pastoralklinisk utdanning (PKU)
Epost: fvorhaug@nlm.no

Resymé

Hvilke forventninger vi har til livet, hvilke perspektiver vi har på tilværelsen og hvilket bilde vi har av Gud, påvirker hvordan vi forholder oss til vonde ting som hender oss. Vestlig velstand og lykkeforventning kombinert med svak bevissthet om et liv utover døden, har stor betydning for hvordan livskriser rammer oss. En bevissthet om syndens konsekvenser i verden, i meg og mitt liv, og at Guds virkelighet er langt mer enn dette livet, er avgjørende for hvordan vi møter livets brutalitet.

Keywords

Ulykke – Livsforventning – Gudsbilde – Ondskap – Guds rike.

Ulykken og konsekvensene

Lørdag ettermiddag 5. august 2000

Svigerfar ringer. «Trond har kjørt gale. Det er alvorlig. Luftambulansen er der nå. Vi kjører inn til Stavanger Universitetssykehus.»

Alt stopper opp. Vi blir kastet inn i beredskapsmodus. Vi som var på ferie hos mine foreldre i Arendal med en gutt på 1 ½ år og en til underveis. Noen siste dager sammen med familie før avreise til første periode i Tanzania. Misjonærtjenesten som har vært det vi har forberedt oss til siden jeg søkte opptak på 4-årig misjonsskole (nå Fjellhaug Internasjonale Høgskole) våren 1993, blir brått satt på vent på ubestemt tid. Bilen pakkes fort. Vi kjører rett til Intensiv-avdelingen på sykehuset i Stavanger.

Legen forklarer etter hvert at hodeskadene ikke er forenlig med liv, og all aktiv behandling avsluttes. Men 24-åringen vil ikke dø. Trond overlever og lever fortsatt i 2025, men med store hjerneskader, uten språk eller styrt motorikk og med mat gjennom peg i magen. Han bor i egen tilrettelagt leilighet med en-til-en-bemannning 24-7.

Bønn, tro, forventning og sorgreaksjoner

Det første vi gjorde etter telefonen fra svigerfar var å be. Vi ba i bilen. Vi ba på sykehuset. Vi ba hjemme og store bønneskarer ble involvert i inn og utland. Vi hadde jo tro på bønn. Vi er kristne. Vi tror på en allmechtig Gud. Vi tror på en Gud som gjør under også i vår tid i vårt land. Dette skal bli til tro og oppmuntring for mange.

Trond selv gikk ikke på bedehuset. Han var frustrert over mye på bedehuset. Møter på den kristne internatskolen var ikke interessant. Samtidig hadde det kommet noen positive uttalelser fra ham etter at han fikk en kjæreste som var kristen tre uker før den fatale ettermiddagen. Disse gav et håp. Svigermor ba når hun skjønnte omfanget av skadene, om at Gud måtte ta ham hjem til seg, om han kunne. Men foreløpig har han ikke gjort det. Er det fordi han ikke kan, fordi Trond ikke tror?

Ektefeller reagerer forskjellig i en krise. Sorgreaksjoner, sorgprosesser og stressmestring er forskjellig. Mine svigerforeldre uttalte at de forstår de som skilles når de opplever slike traumer. En har mer enn nok med å takle egen sorg og egne reaksjoner, tanker og følelser, om en ikke skal klare å møte og forholde seg til en annen nær pårørende som i mine øyne har høyst unaturlige, ulogiske reaksjonsmønstre, og som tenker likedan om min måte å takle tragedien på.

Hva med kallet nå?

Selv sørget jeg definitivt over svoger som lenge svevde mellom liv og død, og selv om han overlevde hadde han store skader. Den sorgen delte jeg med familie og venner.

En sorg som var mer komplisert og vanskelig å snakke om, var sorgen over kallet som ble satt på vent og svevde helt i det uvisse. Hvorfor får vi ikke reise til Tanzania slik vi har planlagt og forberedt oss på i 7 år? Storbagasjen var ekspedert. Vi skulle fly om 10 dager da ulykken inntraff. Det som hele mitt liv, vårt ekteskap, vår framtid i mitt hode hadde orientert rundt, var skjøvet ut i en ullen, ubegripelig og dystert tåke.

Samtidig var det skamfullt å bringe dette på bane i samtalen, for det var jo ulykken som var den store tragedien og sorgen i familien. Jeg var i en kallskrise som var vanskelig å snakke om både med ektefelle, familie og venner. Alle rundt var så forståelsesfulle når det gjaldt ulykken og sorgen i det,

og for dem var det selvsagt at vi ikke kunne reise til Tanzania nå. For meg var den selvsagtheten smertefull

Vi ser stykkevis og delt

«Gud har god råd» er et uttrykk jeg har hørt noen ganger, og sikkert brukt selv også i mangel på andre ord. Hvordan kan Gud tillate slike ulykker? Hvordan kan han sette ut en hel familie og slekt slik? Hvorfor stopper han misjonærer som er på vei ut til misjonsfeltet slik? Er det ikke Guds kall og Guds ærend de har sagt ja til å gå?

«*For vi forstår stykkevis...*» (1 Kor 13,9) har blitt et viktig uttrykk i min teologi. Jeg har verken oversikt eller kontroll, langt mindre enn jeg i hverdagen kan innbille meg at jeg har. Jeg ser ikke konsekvensene av ting verken globalt eller i generasjoner framover i tid. Men Gud har et mye større perspektiv enn jeg evner å ha. Gud ser sammenhenger og konsekvenser fram i tid og bakover i tid, både på mikro- og makroplan, både i den enkelte persons liv, lokalt og globalt. Samtidig gir ikke en slik erkjennelse svar på alt, men det kan gi en trygghet midt i alt som stormer i meg og rundt meg av spørsmål, kriser og utfordringer.

Vi er ikke overlatt til tilfeldigheter. Tilværelsen er ikke meningsløs. Ikke at vi skal prøve å finne meningen med alt som skjer. Munnhullet, «det er nok en mening med det», skaper ofte bare mer smerte og provokasjon, men å si at det er meningsløst gjør det definitivt ikke bedre. Jeg må rett og slett etter hvert klare å slå meg til ro med at jeg forstår det ikke, jeg ser ikke noen mening med dette. Det er bare vondt. Men det betyr ikke at Gud ikke er nær, at han ikke bryr seg, at han ikke evner å hjelpe og berge, men at Guds tanker er høyere enn våre tanker og hans veier høyere enn våre veier (Jes 55,9).

Forventninger

Vi som har vokst opp i Vesten i etterkrigstiden, hvor det har vært sammenhengende fred og stadig økonomisk vekst og velferdsutvikling, vi kan lett få noen urealistiske forventninger til livet her på jord. Og gudstroen kan komplisere det ytterligere for oss.

Forventninger til livet på jord

Vi har ingen illusjoner om at alt er bare godt, det ser vi jo av nyhetsbildene både fra inn- og utland. Samtidig er vi vant til at ting ordner seg. Normalen er og skal være god og smertefri, er gjerne vår grunnholdning. Om jeg får vondt, tar jeg smertestillende. Om jeg dunker borti noe med bilen, så fikser verkstedet og forsikringsselskapet det. Blir jeg syk, så tar jeg noen egenmeldingsdager eller får en sykemelding til det går over.

Men at verden er i det onde, er en bibelsk sannhet, som vi ikke ønsker å ta innover oss. Å snakke om denne syndens verden, blir for pessimistisk og dystert. Vi har det jo stort sett bra, og så har vi noen innsamlingsaksjoner for de langt borte som ikke har det så bra akkurat nå, stakkars. Men bibelens budskap er jo at vi er syndere. Syndens vesen gjør oss innkrøkt i oss selv. Jeg tenker først og fremst på meg og mitt. Jeg gjør intuitivt det som er best for meg her og nå. Syndefallets vesen er at jeg selv vil være gud, ha selvråderett og definisjonsmakt og jeg har en iboende trang til å utvide makt, rikdom og komfort. Det blir konflikt både på veiene og markeds plassene. Det blir knapphet når alle vil ha

mer. Og i det større bildet er hele skaperverket forstyrret, når skaperverkets herre blir detronisert og ondskaperen og dødens krefter får rom.

Vi har like fullt en iboende livskraft og livslyst og en forventning om vekst, lykke og glede. Og vi bruker alle tilgjengelige midler for å optimalisere dette i våre liv. YOLO – You Only Live Once - du lever bare en gang, så det gjelder å sette alt inn på å gjøre livet så bra som mulig. Alt som bryter med det, er fremmedelementer som vi vil feie av veien og ikke dvele ved, er vår mentalitet.

Forventninger til Guds velsignelser til kristne

Og med en gudstro, så skal det i hvert fall gå bra. Vi tror på ham som gjør under og kan gripe inn og stanse alt det onde. Vi tror på mirakler. Vi tror på en Gud som elsker oss og som ingenting er umulig for. Hva kan da stanse meg og min lykke?

Og når jeg tjener Gud, så vil han velsigne meg tilbake. Når Gud er god og allmektig, må det bety at å leve nær ham, vil gjøre livet bedre og lykkeligere. Jeg vil lytte til Gud og følge Ham, for jeg vil ikke gå glipp av alt han vil velsigne meg med.

Men vi mangler et viktig og avgjørende perspektiv. Johannesevangeliet gjentar gang på gang at undrene var tegn. Tegn til tro. Miraklene var tegn som skulle vise hvem Jesus er og vekke tro på ham. Gud har omsorg, ja. Gud er nær. Gud kan gripe inn. Og undrene skal være til tro på ham og til ære for Gud.

Himmel på jord

Akkurat som Jesu disipler ville gjøre Jesus Messias til kongen som skulle kaste ut den romerske okkupasjonsmakten og gjenopprette frihet og selvråderett i det jødiske riket, på samme måte fristes vi til å tenke og søke Guds rike realisert her på jord. Vi vil ha alt sammen her og nå. Og det er min oppfatning av hva som er godt, som skal realiseres her fortrest mulig. Vi hopper bukk over at det må tas et oppgjør med det onde, et brudd med den onde, for at det skal skje.

Og vi glemmer at det onde også er i meg. Jeg er ond. Det kan ikke bli fullkomment her så lenge jeg er her.

Guds store bilde

Skapelse, fall, frelse og gjenopprettelse

Det bibelske verdensbilde og historiske overblikk er at Gud skapte alt godt, men i syndefallet kom det onde inn i tilværelsen, en ondskap vi ikke selv kan bryte med eller befri oss ifra. Vi er i behov av frelse. Bare Gud kan frelse, og han gjør det ved å selv bli menneske og som den uskyldige sone for synden til alle oss skyldige. På det grunnlag kan vi i troen på Jesus, i hans tilgivelse, bli stående i dommen over den onde og alt det onde, for Jesus har gjort opp for alt i meg som ikke var som det skulle. Og når Satan og hele hans åndehær og tilhørerskare kastes i helvete, i fortapelsen, kan jeg få være med Gud, min frelser og herre, skaper og far i Guds rike. Gud gjenoppretter det skapte til slik han skapte det til å være.

Allerede nå – ennå ikke

Vi er verken i Edens hage eller i Guds fullkomne evighets rike nå. Vi lever i en verden som er i det onde. Gud har allerede bragt til veie frelsens mulighet, men vi er ikke tatt ut av denne verden ennå.

Vi har fått en forsmak på hva Gud har i vente for oss. Vi har fått noen glimt av hva Gud kan og ønsker å frelse oss til. Men ennå er ikke oppgjørets time skjedd. Gud venter med den rettferdige dom for å gi flest mulig anledning til å ta imot frelsen i Jesus Kristus.

Og vi er i denne ventefasen, «allerede nå, men ennå ikke»-fasen, som er en misjonsfase, en tidsepoke hvor Gud gir seg til kjenne gjennom under og tegn og ikke minst gjennom forkynnelsen av evangeliet, inntil Gud i sin rettferdighet sier stopp, dømmer og setter et evig skille mellom sin godhet og kjærlighet i hans nærvær, og det onde og den onde der Gud ikke er.

Nå står vi i valgets tid, men vi er ikke framme ennå. Skillet er ikke etablert ennå. Vi lever fortsatt i det onde.

Gjester i verden

Jesus lovt sine disipler at de ville bli forfulgt og måtte lide, slik han selv måtte lide og bli forfulgt. Selv om vi i Norge i dag lever i en tilværelse som er mer preget av likegyldighet, hvor vi blir betraktet som naive mer enn at vi møter motstand, diskriminering og forfølgelse; så kan den forfulgte og lidende kirke rundt om i verden være et forbilde for oss. De ber ikke om å bli kvitt forfølgelsen, men om å bli bevart i troen til Jesus henter dem hjem.

Dette er ikke vårt hjemland. Mitt håp er ikke til dette livet. Min forventning er ikke først og fremst til dette livet. Det er ikke her på kloden i denne tidsalder vi hører hjemme og skal forbli. Vi er gjester her i verden for en tid. Vi er vitner om Han som vil frelse, til han kommer igjen for å hente sine hjem.

Hvordan leve videre med traumet?

Hvorfor grep ikke Gud inn, eller gjorde han det?

Det hadde vært fantastisk om Gud helbredet Trond på mirakuløst vis. At da behandlingen ble avsluttet på sykehuset, fylte Guds nærvær rommet på intensivsen og restituerte kropp og hjerne og at Trond i etterkant kunne vitne om Guds inngripen i hans liv. Tenk så trosstyrkende det hadde vært! Vi hører jo noen slike historier og begeistres. Men smerten blir for en del desto større når en hører slike historier, men Gud grep ikke inn hos oss. Han lot ikke underet skje med vår kjære. Trond er fortsatt sterkt hjerneskadet. Vi vet ikke om han kjenner oss. Vi tror egentlig ikke at han forstår det vi sier til ham. Han er ikke i stand til å respondere tilbake på en måte som gir mening i situasjonen.

Er Trond frelst? Vi vet ikke. Vi håper det. Vi klamrer oss til signalene han gav etter at han fikk kristen kjæreste ukene før ulykken. Og Jesu ord om de små barna og Guds rike dukker opp i tankene mine.

For noen fører ulykken dem dypere inn i avhengighet til Gud. For andre oppleves det umulig å tro på en Gud som lar slike ting skje. Men hvor har vi det fra at vi bare skal ta imot det gode fra Gud? Gud har ikke lovet oss en himmel på jord, men frelse fra synden og ondskapen som holder denne verden nede i urettferdighet.

Ulykken og dens konsekvenser har komplisert mye i mange liv og relasjoner. Jeg kan ikke med hånda på hjertet si at alle har gått styrket ut av det. Blir vi stilt på et valg mellom å gi opp gudsprosjektet eller å sette vårt håp til det som kommer framfor det vi skal oppleve her og nå? Og kanskje er det Guds verk, ja, Guds inngripen der himmelhåpet blir orienteringspunktet framfor lykke i livet her og nå?

Å bli tålt, elsket og ha et himmelperspektiv

Jeg erkjenner når jeg skriver dette, at jeg nå er på et helt annet sted i livet enn 5. august 2000 og i månedene som fulgte. Da var jeg for nærsynt av de voldsomme rystelser jeg var blitt utsatt for. Jeg var ikke da mottakelig for at lærde venner la ut teologien og det store bildet for meg. Da trengte jeg at noen lyttet til min smerte og mine spørsmål, at noen tålte min frustrasjon og anerkjente mitt perspektiv i smerten, som ikke var helt som de andres.

Jeg erkjenner nå at mitt bilde av Gud var for snevert og begrenset, men jeg var ikke mottakelig for å rydde i det mens det sto på. Men at jeg i dag lever med ulykkens realitet og ettervirkninger med troen på Gud i behold, tror jeg skyldes to ting.

For det første, at der var noen som så meg, lyttet til meg og gav meg lov til å være der jeg var og bruke den tid jeg trengte til å sortere, plassere og vandre videre i livet, og som tok små nok steg med meg til at jeg kunne følge etter i riktig retning uten at det ble for grelt og opplevdes som å hoppe bukk over smertene og komplikasjonene.

For det andre, at jeg hadde en forankring fra før i at Gud er glad i meg. Jeg er elsket av ham uavhengig av hva jeg gjør for ham. Og jeg hadde et himmelperspektiv over livet. Det handler ikke først og fremst om å få et best mulig liv her, men om å berge mennesker for evigheten.

En lykke som er altoppslukende og dennesidig, er skjør og lite bestandig. Ankeret må være på andre siden av evigheten, ikke her jeg er nå.

Hvordan lever jeg med traumet i dag?

Det har vært mange hverdager fylt av mange ting siden august 2000. Barn, oppgaver, mennesker og relasjoner har fått fylle livet. Sjøkket fadet sakte ut. Men sorg, vemod og smerte er jo ikke borte. Mange spørsmål er ennå ikke besvart.

Det er viktig å ikke isolere seg fra sorgen. Det kan være fristende å ikke besøke Trond. Hva betyr det egentlig for Trond om jeg kommer eller ikke? Det får jeg ikke svar på. Men det er viktig for meg og for oss å se ham, snakke til ham, prøve å lokke fram et smil, prøve å se inn i hva som kan røre seg bak øynene som flakker. Han er svoger, bror, sønn, onkel og venn. Relasjon og interaksjon er ikke som før, men heller ikke fraværende.

Det er viktig å ikke isolere seg med sorgen. Vi trenger også å gi andre mennesker, relasjoner, oppgaver og opplevelser rom i livet, så ikke sorgen får all plass i meg gjennom år.

Jeg får ikke svar på alle spørsmål. Ikke her. Men her er heller ikke et blivende sted. Dette er ikke målet med livet mitt. Målet med livet er hjemme hos Gud min far. Han som ser. Han som elsker meg. Han som har gjort opp for urettferdighet, synd og ondskap i meg, og som en dag skal ta oppgjør med urettferdighet, synd og ondskap og alle dets konsekvenser i denne verden. Troen på det som venter der framme, må få plass i meg. Håpet bærer, tross alt.